

vera, dokler se ne odreže turški derviš „Molčimo!“ in ne zaloputne vrat pred nosovi radovednih izpraševalcev, ki jih preganjajo vprašanja o vzrokih in učinkih, o naravi duše in o naprej ustanovljeni harmoniji. Le Voltaire zna razpravljati o vsej tej metafiziki tako, da ti je dobro pri srcu, da si nazadnje skoro prepričan, da ni vzroka brez učinka in da je Bog ustvaril nosove le zato, da bi natikali nanje naočnike in noge le zato, da bi nosili hlače..., ter da je optimizem zagrizenost trditi, da je vse dobro, čeprav ti je hudo. Pa ne samo metafizika. Kdaj je še kdo razpravljal s tako klasično zlobo o plemstvu, o vojni, o inkvizitorju, o spolni morali in kugi, o Parizu, o mednarodnem pravu in dvornem ceremonijalu, jezuitih, kraljih brez dežel in še o nešteti drugih rečeh? Vmes pa pljuska življenje na vse strani in se igra s človekom in njegovo usodo. Nič nujnosti in resničnosti, sama bolj ali manj srečna naključja, pa je kljub temu delo pisano tako, da je privlačno, da more čitatelj naših dni vendar izdreti iz njega marsikako misel, ki je živa še danes pa je ne sreča v najglobljih psiholoških in še kakih drugih romanih.

Delo takih besednih poant, take jezikovne svežine kot je Kandid zahteva prevajalca nenavadnih zmožnosti. Zupančičev prevod je le nov dokaz, da je naš jezik blesteč, prožen, da hrani še vedno težke zaklade nedvignjenih leksikalnih krasot in da premaga roka pravega oblikovalca še tako težko in prefinjeno francosko frazo z največjo lahkoto in nevsiljivostjo. Taki primeri so, n. pr. zlosrečen sen, gabni inkvizitor, zakončiti, razplajhati, derečina, oblizek, drobentiti, klobuštrač, pustovati, onekažên itd. — Vse to so pridobitve, ki zaslužijo poseben poudarek.

Oprema knjige, delo Janka Omahna, verno sledi kvaliteti teksta in ne zaostaja za njegovimi najbolj uspelimi deli.

\*

Za sklep še tale zastranitev: Ljubljanska studijska knjižnica hrani pod značko 2287 zelo zanimiv izvod Kandida (iz knjižnice viteza Lovrenca Szögyenyja), ki je izšel v letu Voltairejeve smrti (1778) v Berlinu pri Ch. F. Himburgu. Knjiga je opremljena z ličnimi risbami D. Chodovieckega in ima dva dela. Prvi del obsega trideset avtentičnih poglavij Kandida, drugi del pa še dvajset, v katerih se razvija povest dalje. Nedvomno gre za zanimiv primer apokrifnega nadaljevanja, kakršnih je bilo v tisti dobi dovolj. Vprašanje pa bodo rešili romanisti.

*Alfonz Gspan.*

Walter Scott: *Ivanhoe*. Zgodovinski roman. Prevedel Vladimir Levstik. Načrt za platnice izdelal Ivo Spinčič. Ljubljana, 1930. Založba »Modre ptice«. 492 str.

Walter Scott (1771 do 1832) je pesnik in pisatelj angleške romantike ter početnik zgodovinskega romana. Že rano se je pričel zanimati za preteklost svoje domovine Škotske in je tudi sam po vzorcu škotskih narodnih pesmi zlagal balade, kjer se že kažejo najznačilnejše poteze njegovega ustvarjanja: domoljubje, viteštvo, romantika (*The Lay of the Last Minstrel* 1804 i. dr.). Imel je velik uspeh. Ko pa je bil objavljen Byronov »Childe Harold« (1812), je Scott spoznal, da ga je Byron s svojo ognjevito strastvenostjo daleč prekosil. Opustil je vezano besedo in začel pisati romane, ki so mu zagotovili trajno slavo tudi izven domovine. Leta 1814. je izšel prvi roman »Waverley«, ki je dal ime celemu ciklu romanov (med njimi *Ivanhoe*, *The Antiquary*, *Rob Roy*,

The Bride of Lammermore). Scott je ustvaril celo galerijo značilnih likov, od kraljev, vitezov, trubadurjev in duhovnikov do kmetov, vojakov in beračev. Njegova dela so bila sprejeta z ogromnim navdušenjem, ki ni prenehalo do današnjih dni. Scottov vpliv se kaže vsepovsod, tudi pri nas Slovencih, saj je znano, kako je Jurčič »požiral« Scottove romane, in da se tudi njegovemu delu pozna Scottov vpliv (Scottov »Starinar« in Jurčičev »Deseti brat«).

Dandanes seveda že vidneje čutimo razdaljo od Scottovega dela, ker pogrešamo v njegovih romanih predvsem psihološke poglobitve. Čeprav nam pisatelj opisuje različne človeške značaje, nam vendar pojasnjuje zgolj zunanosti, o duševnosti svojih junakov pa nas pušča na nejasnem. Cele strani uporablja za vnanje opisovanje, prav dolgi so tudi uvodi, ki jim po navadi sledijo prav kratki konci. Zdi se, da je Scott velik pripovedovalec, da se pa ni umel držati pravega umetniškega načrta, prave koncepcije. Še neko posebnost opazamo v Scottovih romanih. Rad postavlja zgodovinsko znane osebe, v »Ivanhoeju« n. pr. kralja Riharda Levjesrčnega, v ozadje, dočim stopajo v ospredje nezgodovinske osebe (Ivanhoe, Cedric, Žid iz Yorka). Na ta način se mu ni treba natančno držati zgodovine in lahko daje svoji fantaziji poln razmah. Vendar je skrbno izbiral snov in je bil previden celo pri določanju naslova, kakor nam izpričuje predgovor k izdaji »Ivanhoeja« (1863, Edinburgh): »Ime (Ivanhoe) je ugajalo avtorju iz dveh razlogov: prvič se glasi čisto staroangleško in drugič prav nič ne označuje vsebine romana. Ta lastnost se zdi avtorju nemale važnosti. Naslov, ki »vleče«, dobro služi knjigotržcu ali založniku, dokler je knjiga še v tisku.«

Kako to, da je Scott navzlic omenjenim pomanjkljivostim še danes tako číslan in toliko čítan? Kdor prebere »Ivanhoeja«, bo kmalu spoznal vse prednosti Scottove umetnosti. Čudovito nam umè opisovati naravo in dogodke, n. pr. sijajni turnir ali »božjo sodbo«; ves srednji vek se nam prikazuje v bleščečih barvah, slika za sliko. Redka je tudi sugestivna moč, ki živi v posameznih osebah, tako v Židu ali v menihu Tucku; taki liki nam ostanejo neizbrisno v spominu.

Zato moramo biti hvaležni založbi »Modri ptici«, da je omogočila izdajo tega dela in nam tako podala prvi prevod Scottovega romana v naš jezik. Ta lepo opremljena knjiga pomeni zanimivo in poučno, zgodovinsko važno in svetsko znano berilo za velik del našega čitateljstva, ki ni dodobra vešč angleščini, oziroma nemščini, ali pa nima potrpežljivosti za profinjeno psihoanalizo sodobnega romana. Prevajalčeva naloga ni bila lahka; ogromni obseg dela, svojevrstni jezik, množica izrazov in prispodob iz srednjega veka so delali težkoče, tako da prav radi verjamemo, da je Levstiku tudi od tega prevoda ostal »žulj v možganih«, kakor se je nedavno izrazil v nekem interviewu. Prevod je lep, jedrnat in plastičen. Pravilno podaja prevajalec kak odstavek v zgoščeni obliki; v zaslugo mu je šteti spretnost, s katero je omiljeval nekatere ohlapnosti in dolgoveznosti Scottovega stila, ne da bi pri tem trpela popolnost smisla. Tako je Levstik tudi s tem delom obogatil, izoblikoval in obrusil marsikatero še okorne predele našega prevajanja.

Tu in tam motijo malenkosti. N. pr. približevanje k srbohrvaškemu jeziku: Beowulphovič, iztok, ostaviti, bogohuliti, ali pa kletvice »tako mi duše«, »tako mi vere«, »tako mi maše« itd., kar se ponavlja po vsej knjigi v različnih variantah. Poglavja so naštetá n. pr. kot dvajset prvo, štirideset četrto, v tekstu



(str. 387.) se pa navede »devetinpetdeseto poglavje« in (str. 388.) »sedeminpetdeseto poglavje«. Enako nedosledno se rabi »odmeknil« (45, 52 itd.) in »umaknilo« (233, 311, 313, 324), »dotekniti« (52, 82) in »dotaknil« (318), »odpehni« (193) in »pahni« (313), »izpodbol« (98) in »izpodbodel« (481), »pala« in »padla« ter slično. Nazive sir in lady bi morda kazalo prevajati v gospod, oziroma gospa in gospodična. Mislim, da bi se prav lahko reklo »gospod prior« namesto »sir prior« itd. Drugače najde natančni bralec le porredkoma kako jezikovno okornost, n. pr.: Vrgel je oči okoli sebe (162, 222), smrti umrl (437), veselje nad njegovim pojavljanjem (177). Preobširna je raba participov, zlasti se ponavlja nepotrební prehod »to rekši«. Gotovo pa bo marsikoga odbijalo pretirano uporabljáje besedice »zakaj« v vlogi vzročnega veznika, n. pr.: »Zraven svinjarja, zakaj tak je bil Gurthov posel, je sedel človek...« V Levstikovem prevodu kar mrgoli teh »zakajev«, ki so se prevajalcu tako priljubili, da jih celo postavlja, kjer angleščina nima veznika »for« in kjer je tak veznik prav nepotreben. Umestno bi bilo, da se ugotovi, ali ta »zakaj« ni morda tujeroden primorski provincializem in da mu zato ni mesta v literarni slovenščini. Pri takih in sličnih vprašanjih živo pogrešamo nekakih splošnih pravil za naše prevajalce, da bi se vsaj nekoliko omilila dosedanja neorientiranost in svojevôljnost.

F. S.

## PREGLEDI

### KNJIGE IN ČASOPISI

Dr. P. N. Sakulin: Die russische Literatur. V znameniti zbirki »Handbuch der Literaturwissenschaft«, ki jo ureja profesor Walzel (glej LZ, 1930, str. 565) je izšla zgodovina ruske književnosti iz peresa lani umrlega leningrajskega slovstvenika, univ. prof. dr. P. N. Sakulina (»Die russische Literatur«, 260 strani, 4<sup>o</sup>). Delo je vredno naše pozornosti predvsem zaradi sociološke metode, s katero je Sakulin raziskal rusko slovstvo od prvih začetkov do najnovejšega razdobja; strokovnjak bo našel v njem mnogo izsledkov današnje literarne vede v sovjetski Rusiji in mimo tega ob koncu knjige zanimivo, čeprav nepopolno bibliografijo. Le-ta je tokraj zida SSSR prvi večji ka-žipot v zakladnico ondotnega literarnega raziskavanja, ki vzlic svoji pristranosti ni majhno in brez pomena za svetovno književnost. O tem pričajo Sakulinovi spisi sami, zlasti njegovo delo o sociološki metodi v literarni vedi in pa baš »Die rus-

sische Literatur« v Walzelovi zbirki. — Naslednje vrstice o tej tehtni knjigi imajo zgolj informativen značaj: Sakulin deli rusko književnost v tri kulturne epohe. Prva obsega stari vek, ki je v Rusiji trajal do sredine 17. stoletja; najbolj označuje to epoho prevladovanje bizantskih vplivov. Tu je zanimivo, kako je Sakulin rešil sporno vprašanje o začetkih ruskega pismenstva. Pisec velike zgodovine ukrajinske književnosti M. Gruševskij in ž njim večina ukrajinskih slovstvenikov šteje n. pr. »Slovo o polku Igoreve« med osnove ukrajinske književnosti. Sakulin, ki iz zgodovine ruske književnosti izključuje ukrajinsko in belorusko slovstvo, smatra, da je velikoruska literatura deblo, ki je bilo spočetka skupno obema, danes samostojnima literaturama. Do 14. stoletja je bila ena sama ruska književnost in nje zakoniti dedič je samo velikoruska literatura, ki je danes najmogočnejša in po svetu najbolj znana. — Bizantska epoha razvoja ruske kulture je dala književnosti kulturno poezijo, apokrife in legende, di-